

спорів, що виникають із господарських правовідносин, є дискусійним в правовій науці [6, с. 13].

Отже, медіація є досить ефективним альтернативним методом вирішення господарських спорів. Загалом, процедура медіації у вирішенні спорів (в тому числі господарських) має велику кількість переваг, а саме: добровільність участі у такому процесі та рівність сторін, конфіденційність процесу та неупередженість медіатора, гнучкість та відносна швидкість процедури медіації у господарському процесі, менша вартість процедури медіації за судові витрати. Тому запровадження інституту медіації в Україні сприятиме розвитку громадянського суспільства та формування культури цивілізованого вирішення спорів.

Список використаних джерел

1. Канарик Ю.С., Костюченко А.М. Медіація як спосіб вирішення господарських спорів та регіони. 2017. №4 (58). С. 24-27.
2. Козирева В.П., Гаврилшин А.П. Процедури примирення при вирішенні господарських спорів. *Юридичний вісник*. 2015. №3 (36). С. 129-133.
3. Островська О.А. Медіація як альтернативний спосіб урегулювання конфліктів та консалтингова послуга. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2018. Вип. 21. С. 34-38.
4. Переверзев І. О. Щодо поняття медіації як альтернативного способу вирішення господарський спорі. *Форум права*. 2017. №4. С. 171-176.
5. Подковенко Т. О. Інститут медіації: зарубіжний досвід та українські перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 26-31.
6. Резнікова В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. №90. С. 10-15.
7. Соловйова Т.А. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарського-правового спору в Україні. URL: <http://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31551/1/%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%A2.%D0%90..pdf>.
8. Шевчук О., Теслюк І. Особливості розвитку та застосування альтернативних способів вирішення спорів суб'єктів господарювання в Україні/ *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 3 (15). С. 77-81.

Ключенко У.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент
кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ Ментух Н.Ф.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРВАРДНИХ І Ф'ЮЧЕРСНИХ УГОД

Біржа – це приклад ринку, на якому щоденно зустрічаються інтереси виробників, споживачів, фінансистів, спекулянтів, банків, компаній та організацій. Учасники біржових торгів ставлять за мету укласти угоду, яка б забезпечила задоволення інтересів як безпосередньо їх учасників, так і

клієнтів, тобто продавців та покупців. Можна спостерігати, що коло зацікавлених осіб є доволі широким, тому особливості укладення біржових угод, а саме форвардних та ф'ючерсних, потребують більш детального з'ясування.

Відповідно до Податкового кодексу України форвардний контракт – цивільно-правовий договір, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установленій строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в установленій строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором [4].

Окрім звичайних реквізитів, типових для усіх видів угод, форвардний контракт повинен містити відомості про базовий актив контракту та його характеристики: емітент, вид цінного паперу, його номінальна вартість, термін обігу, інші відомості для цінних паперів [3].

Ринок форвардних контрактів за свою тривалу історію розробив широку систему різновидів угод, що дає змогу максимально уникнути ризикових операцій під час їх здійснення.

Так, М.О. Солодкий у своїй роботі дає таку характеристику форвардним угодам:

1. Угода із заставою – це договір, у якому один контрагент виплачує іншому контрагенту в момент його укладання суму, визначену договором між ними як гарантії виконання своїх зобов'язань. Розрізняють угоди із заставою на купівлю та угоди із заставою на продаж;

2. Угода із премією – це договір, у якому один із контрагентів на підставі особливої заяви на певний день за встановлену винагороду (премію) одержує право зажадати від свого контрагента або виконання зобов'язань за договором, або цілком відмовитися від угоди. Угоди із премією залежно від того, хто є платником премії (продавець чи покупець), бувають двох видів – угоди з умовним продажем та угоди з умовною купівлею. Угода з премією не змінює її змісту, а тільки зменшує ризик для контрагентів, що вступають у договірні стосунки [5, с. 359-360].

В свою чергу, угоди з премією теж мають свій поділ, зокрема, виділяють: прості угоди із премією, подвійні угоди із премією, кратні угоди із премією.

Форвардні угоди мають ще один різновид – угоди з кредитом. Це угоди між брокером і клієнтом, згідно з якими брокер зобов'язується в обмін на товар, запропонований клієнтом, надати йому товар, що його цікавить. З цією угодою брокер звертається до банку, де одержує кредит на здійснення угоди. Використовуючи кредит, брокер купує на торгах товар(як правило, дефіцитний), що цікавить клієнта, після цього одержує той товар, що його пропонував клієнт. Угода з кредитом дає можливість законно здійснювати бартерні операції [5, с. 362].

Варто й також вказати, які є переваги форвардних контрактів перед іншими фінансовими інструментами:

1) індивідуальний характер укладення контракту дозволяє досить точно хеджувати ризик визначенням суми угоди і термінів, які відповідають потребам сторін; 2) за форвардними угодами не стягується додаткова плата (комісійні); 3) продавці при форвардних угодах мають змогу диктувати умови угоди, зокрема щодо встановлення ціни базового інструменту, так як діють на позабіржовому ринку; 4) з погляду бухгалтерського обліку не потребують

щоденної переоцінки за поточним курсом чи ставками, виконання бухгалтерських проводок форвардного контракту за рахунками відбувається тільки два рази - на дату угоди і на дату платежу; 5) процес щоденної переоцінки фінансових інструментів підвищує коливання прибутку, що в цілому небажано, а форвардні контракти дозволяють цього уникнути [6].

До недоліків форвардних контрактів відносять:

1) відсутність можливості маневрувати - умова обов'язкового виконання не дозволяє достроково розірвати угоду або замінити її умови, а відсутність вторинного форвардного ринку не дає змоги перепродати контракт, в результаті чого форвардні контракти мають низьку ліквідність, а ризик невиконання зобов'язань за ними досить високий; 2) не є загальнодоступними похідними фінансовими інструментами, оскільки на форвардному ринку існують істотні обмеження, такі як наявність кредитної лінії, високий кредитний рейтинг, постійні фінансові зв'язки між контрагентами, що звужує кількість учасників форвардних ринків [6].

Форвардні угоди в Україні в більшості випадків укладаються в агросекторі.

Що стосується ф'ючерсних угод, то відповідно до Податкового кодексу України ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) - стандартизований строковий контракт, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установленій строк (дата виконання зобов'язань за ф'ючерсним контрактом) передати базовий актив у власність покупця на визначених специфікацією умовах, а покупець зобов'язується прийняти базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену сторонами контракту на дату його укладення [4].

Особливістю ф'ючерсного контракту можна виділити й ті реквізити, які він містить, відмінні від інших угод. Наприклад, вид контракту (з поставкою або без поставки базового активу), базовий актив контракту та його характеристики тощо [3].

Так, М.О. Солодкий поділяє ф'ючерсні контракти на: товарні ф'ючерсні контракти; фінансові ф'ючерсні контракти [3, с. 365].

Кожний контракт представлений двома сторонами: покупцем і продавцем. Покупця ф'ючерсного контракту називають стороною, що має довгу позицію, а продавця – стороною, що має коротку позицію. Продавець має коротку позицію тому, що він продає товар, яким не володіє. Позиція покупця називається довгою, тому що він укладає угоду на купівлю товару в майбутньому. Ринок ф'ючерсних угод постійно використовують дві категорії обов'язкових гравців – це хеджери і спекулянти [5, с. 366].

Операції за ф'ючерсними контрактами поділяються на відкриття і закриття, або ліквідацію позиції. Початкова купівля або продаж ф'ючерсних контрактів залежно від товару ф'ючерсного контракту означає відкриття позиції для продавця чи покупця. Ф'ючерсні угоди не передбачають обов'язкової поставки товару в термін, обумовлений контрактом. У процесі купівлі-продажу ф'ючерсних контрактів здійснюються так звані паперові угоди, предметом яких є не товар, а права на нього. Такі контракти можна ліквідувати шляхом укладання зустрічної угоди на таку саму кількість товару з тим самим місцем поставки. Основна кількість ф'ючерсних контрактів закривається шляхом зворотної угоди і тільки 2% їх завершуються реальною поставкою товару. Сутність ф'ючерсної торгівлі полягає в отриманні доходу за рахунок різниці між ціною куплених і проданих контрактів. Для спрощення обігу кожний

ф'ючерсний контракт має стандартну, встановлену біржею, кількість товару, що називається одиницею контракту (лот) [5, с. 366].

Важливим показником у ф'ючерсному контракті є якість товару (у ф'ючерсному контракті декларується окремий сорт товару). Серед умов ф'ючерсного контракту важливу роль відіграють встановлення терміну, на який дозволяється укласти угоду, тривалість його дії, тобто періоду від відкриття торгівлі контрактом на конкретний місяць до закінчення торгівлі цим контрактом (в середньому торгівля відкривається за 4-18 місяців до закінчення терміну контракту), умова поставки. Біржа також встановлює кілька пунктів доставки, що дає можливість виробникові вибирати залежно від його географічного положення. Всі ці моменти роблять контракти більш привабливими для виробників.

Опціоні угоди є логічним продовженням ф'ючерсних та форвардних угод. Відмінна їх особливість в тому, що об'єктом угод стає зобов'язання (право) купити або продати певну кількість ф'ючерсних або наявних контрактів за ціною протягом обумовленого терміну в майбутньому [5, с. 366-367].

Основними перевагами ф'ючерсних контрактів є:

1) висока ліквідність (можливість обігу на вторинному ринку цінних паперів); 2) їх гарантованість розрахунковою палатою біржі; 3) встановлення біржею мінімальних комісійних за такими угодами.

Основним недоліком ф'ючерсних контрактів є чітка стандартизованість контракту, що не дає змоги учасникові укласти угоду на будь-який, необхідний йому вид та кількість базового активу [6].

Ф'ючерсні угоди на товарних біржах майже не укладаються. Така статистика свідчить про наявність низки чинників, як впливають на укладення ф'ючерсних угод. Не менш важливим є питання законодавчого регулювання ф'ючерсних і форвардних угод. Як зауважує С. Панцир, перше ознайомлення із законодавчим масивом у цій сфері вражає суперечностями та неточностями, що свідчить про слабку концептуальну базу нормотворення у цій сфері [2].

Отже, враховуючи все вище вказане можна вважати, що форвардні та ф'ючерсні угоди є одними з найбільш ефективних і ліквідних торгових механізмів. Проте відсутність чіткого нормативного регулювання в деякій мірі стримує біржову торгівлю, призводить до колізійних ситуацій та уникнення відповідальності учасниками біржових торгів. Таким чином, потрібно розробити гнучку законодавчу базу з питань біржової діяльності, зокрема, щодо укладення біржових угод. Вважаємо за доцільне деталізувати поняття цих угод та створити умови для їх застосування. Передусім потребує законодавчого закріплення видова характеристика біржових угод, яку необхідно закріпити в Господарському кодексі України, Законах України «Про товарну біржу», «Про цінні папери та фондовий ринок», а також гарантії виконання щодо цих угод.

Список використаних джерел

1. Іващенко В. В. Проблеми правового регулювання форвардних та ф'ючерсних угод як видів біржових угод. *Право і суспільство*. 2015. №2. С. 72-78.
2. Панцир С. Законодавче забезпечення ф'ючерсної торгівлі в Україні. *Часопис Парламент*. 2003. №1.

3. Про затвердження Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів: Постанова від 19 квітня 1999 р. N 632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-99-%D0%BF>.
4. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. – №13–14, №15–16, №17. Ст. 112.
5. Солодкий М.О. Біржовий ринок: навчальний посібник. Київ: Аграрна освіта, 2010. 565 с.
6. Шкрамко А. Форвардні угоди на ринку цінних паперів: переваги та недоліки. ЕКФ. 2011. С. 46.

М'якота О.
*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ Ментух Н.Ф.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕАЛІЇ

На сьогодні правове регулювання інноваційної діяльності є одним із ключових інструментів в економічному та правовому розвитку нашої держави. Інновації відіграють важливу роль в діяльності кожного учасника господарських відносин, оскільки спрямовані на реалізацію інвестицій щодо різних науково – технічних розробок та проектів задля досягнення значного результату в тій чи іншій сфері виробництва.

На сучасному етапі розвитку національного законодавства одним із провідних напрямів, є регулювання інноваційної діяльності. Адже підвищення рівня конкурентоздатності нових товарів та послуг, покращення соціально – економічного становища як суб'єктів господарювання так і суспільства загалом, впровадження нових видів продукції та технологій – усе це, є невід'ємними чинниками в функціонуванні будь – якої держави.

Згідно з законодавством України інноваційна діяльність – це діяльність учасників господарських відносин, що спрямована на виконання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Внаслідок такого виду господарської діяльності створюються інновації тобто новостворені і вдосконалені технології, продукція або послуги, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва в певній сфері діяльності суб'єктів господарювання.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про інноваційну діяльність» [6, с.1] суб'єктами щодо реалізації даного процесу, виступають фізичні і юридичні особи України, також фізичні і юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і залучають майнові та інтелектуальні цінності вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів. Окрім того, важливу роль в регулюванні цієї діяльності відіграє Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, та органи місцевого самоврядування, адже мають повноваження які створюють умови щодо реалізації таких інноваційних